SOŠKI TEDNIK

Leto II. Štev. 4. ▶ Gorica, sobota 26. januarja 1946 ◀ Cena L. 3.—

Podprimo „Partizanski teden"

To je naša dolžnost!

Primorsko ljudstvo se je dvignilo k uporu proti fašističnim nasilnikom in je v naročloveško naporni borbi tudi izvojevalo težko bitko. Iz goriškega okrožja jih je padlo v partizanskih vrstah na tisoče, pogresanih pa je nad 560. Vsi ti so darovali svoja življenja tudi za to, da ljudstvo ne bo več suženj protinarodnih reakcionarnih klik, da ne bo brez pravic in kruha. Padli so za boljše življenje vsega delovnega primorskega ljudstva za tako obliko države, v kateri ne bo ne zatiranja naroda po narodu, niti izkoriščanja človeka po človeku. Žrtve so padale zato, ker so se borili za ljudsko oblast. Borba je terjala ogromno materialno škodo. Na Goriškem je porušenih nad 1078 hiš, 1050 hlevov in okrog 1000 drugih gospodarskih poslopij. Vsa materialna škoda se ceni nad 374,859.143. Iz teh številk je razvidno, da ljudstvo, ki se je tako junaško borilo danes tudi upravičeno pričakuje, da mu pomagamo, ker je pomoči potrebno.

Zveza Primorskih partizanov, ki je upravičena naslednica velikih slav in zmag narodnega odpora bo prihodnji teden posvetila temu vprašanju vso pozornost in razvila med ljudstvom akcijo za večjo ljudsko solidarnost. Naloga vseh Slovencev, vseh organizacij na Goriškem je, da podprejo zvezo partizanov v njenem človekoljubnem delu in sleherni Slovenec naj prispeva po svojih močeh. Mi niti kot narod, niti kot bojni tovariši ne moremo preko teh bridkih žrtev. Svojci padlih so lačni, invalidi pa brez zaslužka. To ne smemo pozabiti. Prevelike so to žrtve, pretežke in predragocene. Živi morajo ostati pred našimi duševnimi očmi, v večni opomin in spominl Naučiti se jih moramo ceniti, spoštovati in ljubiti.

Ni dovolj, da za njimi samo žalujemo, ne da bi doumeli ves smisel njihovega žrtvovanja. Takrat, kadar mislimo zgolj na to, kaj smo z njimi izgubili, kaj radi pozabljamo kaj so nam s svojo smrtjo rešili in pridobili. Prav gledamo na nje le takrat, ko jih gledamo ne le kot osebna in družinska, ampak tudi in v prvi vrsti kot narodne žrtve. Vsi so se žrtvovali in darovali svoja življenja le za to, da bi osrečili in rešili ves narod. Nepozabljen nam bo ostal spomin nanje le tedaj, če bomo tudi mi darovali vse, da osrečimo njihove nepreskrbljene družine, otroke, da bodo tudi oni živeli življenje dostojno človeka. Padli so, da bi mogli mi živeti, da bi se združili z brati v Jugoslaviji in kot narod slovenski ohranili pravico do življenja.

Zgodovinski smisel in prava vrednost teh naših padlih je prav v tem, da so nam te žrtve plačale odkup za življenje. Prostovoljno in zavestno so padli, da bi nas rešili narodne smrti. Posameznik med njimi ni umrl le za se, za svojo družino, za svobodo in srečo bodočih narodov, ampak je padel kot živ ud narodnega telesa, duhovne sile, ki niti s silo, niti z mečem ni mogoče ugonobiti. Vsi oni so priča, da slovenski narod živi, da hoče živeti, čeprav za ceno najtežjih žrtev.

Pred 27 leti so nas — Primorske Slovence — obsodili na smrt. Ta vojna bi nas izbrisala iz zemeljske oble, če bi zmagala italijanski in nemški fašizem. Sežigali so nam slovenske knjige, uničili vse kar je bilo narodnega. Na tisoče jih je pomrlo v taboriščih. Vsa Primorska je zalita s krvjo našega ljudstva. Nas ne bi bilo več, da se niso dvignili partizani, ki so prekrižali račune in peklenske načrte fašizma. Fašisti so nas imeli že za na pol izbrisane. Plamen domovinske ljubezni pa je bil tukaj čistejši zato je uničil fašistično surovost in vse njegovo zvijačo. Skupaj z njimi so bankrotirali tudi vsi tisti, ki so nas nagovarjali, da še ni čas borbe za svobodo in ki so nas nagovarjali na sodelovanje z okupatorjem. Isti elementi nas skušajo, danes znova opehariti za vse pridobitve, ki smo jih izvojevali v dolgoletni borbi.

Ljudstvo na Goriškem bo z srcem in razumevanjem podprlo in prispevalo da se v partizanovem tednu oddolži svojim padlim. Od maja pa do decembra leta 1945. se je razdelila vsota od 16,314.069 lir katere so bile deležne v prvi vrsti družine padlih, invalidi in interniranci. Akcija v »partizanovem tednu« mora dobiti širok razmah, ker to ni navadna akcija, temveč mora postati splošna narodna dolžnost slehernega Slovenca. Od nas je odvisno, da se kot seme krvavečega naroda dvignemo do najvišje velikodušnosti, ker samo s tem bomo dokazali, da znamo tudi mi pravilno ceniti njih žrtve in pomagati kakor so oni nam, pomagali. Z iskrenim in požrtvovalnim bratstvom v tej akciji se bomo najlepše oddolžili njim, posebno pa družinam, ki danes živijo v težavah.

Le tako bomo visoko dvignili zastavo solidarnosti in duh zavednosti ter dokazali, da smo nerazdeljiva enota na znotraj in zunaj.

L.

Kaj pomeni predlog o internacionalizaciji Trsta in Julijske krajine

Ekonomski razlogi

Mnogo govore o ekonomskih vzrokih, češ, da je Trst obče srednje in vzhodno evropsko pristanišče in da zato ne more pripasti eni sami državi. To je celo glavni vzrok, ki naj utemelji upravičenost zahteve po internacionalizaciji. Poglejmo, kako je s tem razlogom, kdo postavlja te ekonomske pomisleke.

V okviru Jugoslavije je predvidena po predlogih, ki jih je predložila jugoslovanska delegacija v Londonu, internacionalizacija dela luke in luških naprav. Mogoče je torej postaviti upravo nad delom luke iz predstavnikov držav, ki imajo interes na tržaški luki. Tako je mogoče zasigurati izkoriščanje luke v korist tem državam, s tem pa tudi v korist Trstu in Jugoslaviji. To pomeni, omogočiti gospodarsko izkoriščanje luke s strani srednje in vzhodno evropskih držav, ne da bi bila s tem bistveno kršena demokratična načela suverenosti ljudstva — suverenosti prebivalstva Trsta, prebivalstva Julijske krajine in končno ljudstva in narodov Jugoslavije.

Internacionalizacija dela luke in luških naprav pomeni skupno mednarodno upravo na osnovi nekega mednarodnega statuta za ta del luke. V bistvu to pomeni, da je Jugoslavija pripravljena, dati mednarodne garancije, da se ne bo posluževala svoje suverenosti nad Trstom v kakršno koli škodo drugih držav in da ne bo vodila v luki politike, ki bi mogla ovirati naraven gospodarski razvoj Avstrije, Češkoslovaške, Madžarske in drugih srednje in vzhodno evropskih držav.

Glede na ta predlog ne more biti nobenih upravičenih mednarodnih gospodarskih razlogov, ki bi mogli upravičevati drugačno rešitev, kot je ona, ki je pravična s stališča demokracije, s stališča samoodločbe, s stališča priznanja suverenosti naroda. To tudi priznavajo zainteresirane države, ki so v bolj ali manj oficialni formi izjavile, da se strinjajo z jugoslovanskim predlogom o rešitvi problema Trsta. To je edina rešitev, ki rešuje vse gospodarske probleme, ne da bi kršila osnovna demokratična načela.

Za resnične, pravične gospodarske razloge torej ne gre, ko nasprotujejo pravični in naravni rešitvi in ko iščejo rešitve v internacionalizaciji Trsta in celo Julijske krajine kot celote. Kaj se torej skriva za temi ekonomskimi razlogi?

Ne gre za ekonomske zahteve držav, ki so na Trstu zainteresirane, ampak gre očitno za razloge nezainteresiranih sil. Ko govore o ekonomskih razlogih, jim torej ne gre za reševanje resničnih ekonomskih problemov, ampak gre za ekonomske, politične in vojaške interese tistih zunanjih sil, ki hočejo svobodnega naravnega gospodarskega in političnega razvoja v tem delu Evrope, ampak, ki hočejo ta del Evrope potisniti v gospodarsko in s tem tudi v politično odvisnost od zunanjih sil. Ne gre torej za problem, kako stvar z narodnega in mednarodnega stališča najpravičnejše rešiti, ampak gre ravno nasprotno za poizkuse mednarodnih reakcionarnih sil, kako preprečiti pravičen in demokratičen razvoj prilik v tem delu Evrope.

S tem pa seveda nismo več na področju reševanja problemov med prijatelji, ampak imamo opravka s poizkusi povampirjenih imperialističnih sil, ki hočejo prenesti svojo kolonialno politiko in prakso tudi v Evropo. Ne gre torej za reševanje vprašanja Trsta v interesu miru, gospodarskega in demokratičnega razvoja srednje evropskih držav, ampak nasprotno, gre za ustvarjanje pozicij, preko katerih bi mednarodna reakcija lahko ekonomsko in s tem tudi politično neposredno zavirala normalen razvoj v srednji Evropi in spravila srednjo Evropo in njene države neposredno v svojo odvisnost.

Internacionalizacija pomeni utrjevanje mednarodne in domače reakcije.

Taka rešitev ugaja lahko v Trstu in Julijski krajini seveda samo protiljudskim silam. Te si obetajo profitov od sodelovanja pri gospodarskem izkoriščanju srednje in po možnosti tudi vzhodne Evrope. Poleg tega pa si obetajo tudi pomoči za svojo protiljudsko akcijo proti demokratičnim silam Trsta in Julijske krajine. V Trstu in v Julijski krajini je zato internacionalizacija danes parola tistih družbenih grupacij, ki so se v preteklosti vedno vezale v službi proti ljudstvu na Mussolinija in na Reinerja, nekoč pa na avstrijske valpte.

V predlogu o internacionalizaciji se torej skrivajo skupni interesi tuje in domače reakcije. Lažni in izmišljeni so vsi argumenti tako o »obrambi italijanstva« kakor o kakih »pravičnih ekonomskih razlogih«. Nasprotno i italijanstvo, kot tudi normalen ekonomski razvoj sta predvsem ogražena, če bi zunanjim silam uspelo, izvesti ta protiljudski načrt.

S stališča demokracije v Julijski krajini, kakor tudi s stališča mednarodnega demokratičnega bloka, je načrt o internacionalizaciji, načrt tistih sil v svetu, ki hočejo razbiti demokratični blok Sovjetske zveze, Velike Britanije, Amerike. To je načrt tistih sil, ki so privedle do razbijanja londonske konference zunanjih ministrov in ki so na zadnji moskovski konferenci utrpele ponoven občuten poraz. Vendar kljub temu porazu te sile ne mirujejo. Takoj po zaključku moskovske konference jim je, kakor vidimo, že uspelo prodreti z enim svojih načrtov v zunanjem ministrstvu Vel. Britanije. V mednarodnem merilu je ta načrt za enkrat postavljen v še zelo boječi in nejasni obliki. Toliko bolj pa so danes na delu te sile v Trstu in Julijski krajini, da tukajšnje protiljudske sile čim odločnejše organizirajo v svoje namene.

Dolžnost demokratičnih ljudskih sil v Trstu in Julijski krajini je, povesti množice z vso odločnostjo v borbo proti tem nakanam reakcije. To ni dolžnost demokratičnih množic, demokratičnega gibanja, samo v obrambi neposrednih svojih domačih koristi, ampak je to internacionalistična dolžnost v borbi proti poizkusom, oslabiti in razbiti svetovni demokratični blok.

Z mednarodnega stališča pomeni predlog o internacionalizaciji politiko razbijanja osnovnih načel demokratičnega bloka, načel Atlantske listine, načel sklepov zadnje moskovske konference. Z mednarodnega stališča pomeni ta predlog poizkus razbijanja demokratičnega bloka z razdeljevanjem sveta v interesne sfere, v zapadni in vzhodni blok, z ustvarjanjem »obrambnega zidu« in »tampon državic« med zapadom in vzhodom.

V tem predlogu se torej skriva namen mednarodne reakcije, ustvariti si v srednji Evropi ekonomsko, politično in vojaško bazo za napad proti razvijanju demokratičnih sil v Jugoslaviji, vzhodni in srednji Evropi sploh in za dušenje razvijajočih se demokratičnih sil v Italiji in na zapadu. To je politika razbijanja enotnosti demokratičnih sil, to je v bistvu politika, ki vodi k zbiranju sil reakcije za intervencijo proti pohodu demokracije v Evropi. V tem predlogu se končno skriva poizkus, zabiti klin v vse bolj napredujoče evropsko demokratično gibanje in tako preprečiti utrjevanje bratstva med narodi in medsebojne pomoči v borbi za zmago demokracije.

Tri temeljne točke

O predlogu »internacionalizacije« Trsta in Julijske krajine moremo torej zaključiti:

1. To ni obramba italijanstva, ampak nasprotno razpihovanje nacionalne mržnje, nacionalnih konfliktov, razbijanje italijansko - slovanskega bratstva in podpora protidemokratičnih sil tako v Trstu in Julijski krajini kot v Italiji.

2. Ne pomeni pomoč ekonomskemu razvoju Trsta, Julijske krajine in srednje ter vzhodno evropskih držav, ampak nasprotno, pomeni zaviranje normalnega ekonomskega razvoja in ustvarjanje pogojev za razvijanje vse večje ekonomske in politične odvisnosti tega dela Evrope od zunanjih sil.

3. To pomeni poizkus, razbijati demokratičen svetovni blok in okrepiti pozicije tistih reakcionarnih sil, ki hočejo odpreti ponovno prosto pot politiki interesnih sfer, delitve sveta na sovražne bloke in politiki ustvarjanja žarišč novih mednarodnih konfliktov.

Ljudstvo Julijske krajine in Trsta, tako italijansko kot slovansko, zato ne vrši samo svoje dolžnosti glede obrambe demokratičnih pridobitev doma; ampak predvsem tudi svojo internacionalistično, demokratično dolžnost, ko mobilizira vse svoje sile v borbo proti taki nepravični rešitvi, proti internacionalizaciji in za priključitev k FLRJ

Boris Kraigher.

PREGLED SVETOVNIH DOGODKOV

Proglasitev Albanske ljudske republike

Vsi svobodoljubni narodi se pridružujejo veselju albanskega ljudstva o priliki proglasitve ljudske republike, ki jo je javila vsemu albanskemu ljudstvu ustavodajna skupščina v Tirani, dne 11. januarja t. l.

Pred to vojno je albansko ljudstvo 15 let trpelo pod dinastijo Ahmeda Zogu in njegovim monarhističnim protiljudskim režimom, ki je s pomočjo inozemskih bajonetov brez milosti tiraniziral in izkoriščal albansko ljudstvo.

Prišlo je tako daleč, da je zatiranje in neusmiljeno reakcionarna in brutalna socialna politika Ahmeda Zogu privedla albansko ljudstvo do nevzdržnega stanja.

Zogujeva vlada je postala orožje fašistične Mussolinijeve politike. Pripravila je invazijo Albanije od strani fašistične Italije.

Pod Zogujevo vlado je bila Albanija spremenjena v italijansko kolonijo.

Italija je ugrabila vse bogastvo

Proslava Leninove smrti v Gorici

Že tekom narodno osvobodilnega boja so naše vasi in trgi obhajali 21. januar, obletnico smrti velikega Lenina.

Na Goriškem so bile stranske ceste pa tudi glavne, koder so drčali okupatorjevi kamioni in avtoblinde, polne sovjetskih zastavic ter popisane z gesli v pozdrav sovjetskim narodom, Rdeči armadi in njenemu ustanovitelju, nesmrtnemu Leninu. Na zidovih cest so bili napisi: »Slava Leninu!«

Tudi letos je bila povsod na Goriškem komemoracija Lenina povsem svečana. Nič več tajnih ljudskih shodov in zastraženih prostorov, marveč javne svečanosti, ki se jih je udeležilo vse ljudstvo vasi in trgov. Tako so bila množična zborovanja na Krasu, v Vipavski ter Soški dolini, v Brdih v okolici in v sami Gorici.

V dvorani Ljudskega doma v Gorici, sta govorila zbranemu slovenskemu in italijanskemu ljudstvu sekretar okrožnega komiteja K.P.J.K. za Goriško, tov. Julij Beltram, ter odgovorni direktor lista »Il Lavoratore«, prof. Leopoldo Gasperini.

Tov. Beltram nam je prikazal mladega Lenina kot neumornega revolucionarnega vzgojitelja delovnih množic in učitelja marksističnih naukov, ki so bili smernica in navodilo proletariatu caristične Rusije za dosego socialnih svoboščin ter za uničenje carizma, fevdalizma in izkoriščanja. Lenin, ki ni poznal kompromisov in ki ni mogel trpeti oportunistov, je iz svojih najboljših, najbolj disciplineranih, pogumnih in borbenih delavcev, med katerimi je bil že takrat Stalin, ustanovil boljševiško partijo. List »Iskra«, vsa njegova dela ter vse njegovo življenje je bilo posvečeno vzgoji najširših ljudskih plasti za izvedbo boljševiške revolucije, potom katere je prešla vsa oblast v roke sovjetom, to je predstavnikom delavcev, kmetov in vojakov.

Kakšen pa je pomen Lenina za nas?

Partija boljševikov je izvojevala socialistično revolucijo, ki je naredila iz »ječe narodov«, kot je bila caristična Rusija, močno zvezo svobodnih in enakopravnih narodov, Zvezo Sovjetskih Socialističnih Republik.

Sovjetska zveza je s svojo slavno Rdečo armado strla nacizem in fašizem; doprinesla je največji krvni delež ter s tem omogočila zmago Združenih narodov in osvobodila male in zatirane narode.

Sovjetska Zveza, nepremagljiva tvorba Lenina in Stalina, pa je bila za vse narode, zlasti za jugoslovanske, ki so od nje prejemali moralno in materialno pomoč, pravo žarišče neuklonljive volje, s katero so strli fašizem. Nova Jugoslavija je porazila domačo izdajalsko in izkoriščevalsko reakcijo ter ustvarila ljudsko oblast.

V tem je pomen Lenina za nas, v tem pomen Lenina za vsa delovna ljudstva sveta, ki so ga letos svečano počastila kot svojega največjega učitelja in voditelja.

Lenin je umrl, a njegovo delo živi med delovnimi ljudstvi, ki so ravnokar izvojevala svojo veliko zmago nad fašizmom in gredo sedaj po poti, ki jim jo je Lenin začrtal, srečni bodočnosti nasproti.

albanske države, na gospodarskem in finančnem polju in tako tudi rude ter se je vnedrila celo v vojsko Albanije.

V političnem oziru je Zogujeva vlada odcepila Albanijo od naprednih in demokratičnih držav.

Epilog tega stanja je bil 7. aprila 1939., na veliki petek, ko je nastopila katastrofa.

7. aprila 1939. je Ahmed Zogu izvršil največje izdajstvo: zapustil je ljudstvo, ki ni bilo pripravljeno za odpor proti okupatorju; prepustil je narod njegovi usodi, sam pa se je umaknil v inozemstvo.

Med junaško osvobodilno borbo albanskega ljudstva je Ahmed Zogu pomagal njegovim izdajalcem, ki so sodelovali z okupatorjem in se borili z orožjem v roki proti narodno osvobodilni vojski.

Albansko ljudstvo je zgrabilo za orožje in pričelo boj proti okupatorju in domačim izdajalcem, da bi osvobodilo svojo domovino in si priborilo neodvisnost in suverenost.

Zahvaljujoč se svoji junaški borbi, albanski narod ni samo premagal sovražnika, temveč je istočasno tudi uničil režim, ki ga je v preteklosti neusmiljeno tlačil.

Albansko ljudstvo je postalo gospodar svoje usode in je organiziralo notranjo ureditev v deželi, ki mu omogoča iti po poti srečnejše bodočnosti.

Najbližja in najzvestejša soseda in prijateljica albanskega ljudstva, Federativna ljudska republika Jugoslavija in njeni narodi pozdravljajo na prav posebno prisrčen način proglasitev Albanske ljudske republike.

Nikjer na Balkanu ni borba albanskega ljudstva za svobodo proti nemškim in italijanskim osvajalcem ter domačim izdajalcem naletela na večje simpatije in pomoč kakor med narodi Jugoslavije.

Socialist Feliks Gouin naslednik generala de Gaullea

Po trimesečni preizkušnji sodelovanje vlade treh strank v Franciji je nastala tam zopet kriza splošnega značaja.

General de Gaulle je objavil 21. t. m. v Parizu svoj uradni odstop. V pismu je izjavil: »Ko odstopam, izražam iskreno željo, da bo vlada, ki bo sledila tej, ki jo vodim jaz, uspela v rešev ju nalog, ki jih je treba izpolniti, če hočemo dokončno zagotoviti usodo dežele«.

Komunistična stranka, ki je najmočnejša, ima pravico prevzeti vodstvo nove vlade, vkljub temu pa predlaga kandidaturo Feliksa Gouina, ki je bil soglasno izvoljen za predsednika narodne ustavodajne skupščine.

To imenovanje ne bi imelo značaja strankarskega predsedništva in bi prispevalo k ustvaritvi pogojev za sodelovanje v novi vladi.

Tudi francoska socialistična stranka je predlagala kot ministrskega predsednika Feliksa Gouina, predsednika skupščine.

Feliks Gouin je na to načelno pristal, toda pod pogojem, da se sestavi vlada treh strank, to je s sodelovanjem ljudskega republikanskega gibanja.

In tudi ljudski republikanci so pod nekaterimi pogoji pristali na vlado treh strank.

Socialist Feliks Gouin je bil v sredo zvečer izvoljen za začasnega predsednika francoske vlade kot naslednik generale de Gaullea.

Še nekaj o kanalskem kaplanu

Ni dolgo od tega, kar smo pisali o protiljudskem delovanju kanalskega kaplana Franča Felc. Sedaj so se oglasili tudi Brici, ki žele povedati kaj o njem in njegovem delovanju za časa, ko je bil v Brdih.

Leta 1943. je bil belogardistični kaplan Felc v Kojskem; sodeloval je s fašisti v borbi proti Osvobodilni Fronti ter je celo tri dni pred razpadom fašizma govoril dolge tri ure v cerkvi, v Kojskem, proti osvobodilnemu gibanju, tako da so ga farani upravičeno zasovražili, češ, kaj je treba, da se tako zaganja raz prižnice proti pravičnemu ljudskemu gibanju. Kasneje so ga sami partizani opozorili, naj raje govori v cerkvi le kar se cerkve tiče. Toda tudi to ni še nič zaleglo, kajti nadaljeval je s propagando proti OF. Partizani so bili primorani ga odpeljati, da bi dal odgovor. V resnici bi si bil že takrat zaslužil pravično kazen, toda upoštevajoč duhovniško haljo, so mu partizani naročili, naj se takoj pobere iz Kojskega. Ko je nato odšel v Gorico, so mu naši partizani speljali v Gorico vse njegovo blago, razen nekaj živeža, ki ga je dobil v Kojskem in ki mu ga je odvzela naša vojska.

Belogardist Felc si ni več drznil priti nazaj v Kojsko, kajti bal se je ljudstva in zaslužene kazni, zato ker je v Gorici še ojstreje nadaljeval z delovanjem proti OF. — Po njegovem odhodu je vas ostala brez duhovnika, ker jo je belogardistični kaplan tako oblatil pred goriškim škofom, češ, da so vsi »rdeči« razen treh družin in vas je ostala zaradi prepovedi goriškega škofa, ki je odredil, da ne dobimo duhovnika.

Vas Kojsko je žrtvovala 54 življenj v neenaki borbi proti okupatorjem in kljub temu si še upa kdo izmed domačih izdajalcev in zločincev priti v briške vasi in se svobodno kretati. N. pr. dne 17. januarja t. l. se je v Kojskem pojavil Felc Franc, (to je baš on, sedaj kanalski kaplan) ki je tesno sodeloval z okupatorjem proti OF. Mladina iz vasi se je takoj zbrala ter ga vprašala kaj išče po vasi, ki jo je tako blatil in celo želel si je, da bi nacisti in fašisti, s katerimi je on pajdašil, vseh pomorili. Kaplan je odgovoril mladini, da so vsi v vasi »rdeča srajca« in zato naj ga puste pri miru. Ali mladina, ki ga dobro pozna in se zaveda, kaj je on vse počel proti osvobodilnemu gibanju, mu ni dala miru: hodila je za njim po vasi in kričala: »Nočemo vas videti! Izgubite se iz naše vasi, prodajalec našega naroda in naše krvi! Zahtevamo pred sodišče ostanke Rupnika in vse zločince, med katere spadate tudi vi!«

Iz strahu pred upravičeno vznemirjeno mladino so je zatekel na sedež zavezniške policije, ki je pri družini Vuga. Zunaj je bil mraz, a mladina ga je vseeno čakala, da se prikaže ven. Namesto njega pa je prišlo kakih pet članov zavezniške vojaške policije, ki so vprašali mladino kaj hoče. Mladina je odgovorila, da zahteva, naj se zapre belogardista Felca, ki se svobodno kreta po vasi. Dve mladinki sta se prostovoljno javili, da gresta tolmačit policiji zahteve faranov. Dopovedali sta, da je Felc sodeloval proti zavezniškemu bloku s fašisti in okupatorji, kaplan pa se je branil obtožb. Ker na policiji v Kojskem ni bilo uradnega tolmača, je stvar ostala pri tem.

Ob prisotnosti policije mu je mladina strogo prepovedala vstop v vas Kojsko. Kaplan Felc se je dal od zavezniške policije odpeljati v »jeepu« najprej do Gorice in morda celo do Kanala.

Ne pozabite na „Partizanski teden“

Goriško sodišče izvršuje fašistične sodbe

Dne 22. januarja t. l. je civilna policija goriške cone povabila tri posestnika iz Mirna in sicer, Klančiča Silvestra, Beltrama Joška ter Cotiča Ivana, naj se zglasijo na sedežu policije, na Stolnem trgu, v Gorici.

Ko so prišli, nič hudega sluteči, na goriško policijo, so z začudenjem uvideli, da morajo odsedeti vsak po tri mesece zapora, ker jih je svojčas obsodilo fašistično sodišče na to kazen.

In zakaj?

»Consorzio Agrario« jim je poslal pozivnico (bilo je to v dobi pred 8. septembrom 1943.), naj nemudoma pripeljejo krompir, namenjen okupatorju. A omenjeni trije vrli Mirenci so raje poslušali pozive partizanov in radia London; ti pa so jih pozivali ter jim polagali na srce, naj nikar ne zalagajo okupatorja z živežem . . .

In res, ko jim je »Consorzio Agrario« poslal pozivnico, naj nemudoma pripeljejo krompir, so omenjeni trije Mirenci kratkomalo zavrnili pozivnico smatrajoč, da so tako opravili sveto dolžnost rodoljubov.

»Consorzio Agrario« jih je takoj nato ovadil fašističnemu sodišču, ki jim je prisodilo kazen treh mesecev.

Ostali so sicer na svobodi, ker so vložili priziv proti sodbi in tako je prišel 8. september ter z njim polom Italije.

Od tedaj do sedaj so bili puščeni pri miru. Sedaj pa hoče goriško sodišče izvesti vse fašistične in nacistične obsodbe, ki so se med tem časom izrekle proti našemu ljudstvu in tako so goriimenovane tovariše iz Mirna utaknili v zapor.

Pri vsem tem pozabljajo vsi skupaj, da se je primorsko ljudstvo otreslo že za časa splošne septemberske vstaje 1943. leta vseh fašističnih navlak in superstruktur, med katere spadajo tudi te vnebopijoče razsodbe.

V spomin Jožeta Srebrniča

V Ljudskem domu se je sestal pripravljalni odbor, ki bo poskrbel za prekop in prenos zemeljskih ostankov tov. Jožeta Srebrniča, kom. poslanca in odličnega našega solkanskega rojaka, borca za svobodo.

Na zadnji seji je bilo sklenjeno, da se razpiše natečaj za nagrobni spomenik ter da se natisne brošura, ki bo govorila o delovanju tako tragično preminulega tovariša.

Pozivamo vse znance in prijatelje pokojnega tov. Srebrniča, ki hranijo kakšne spomine, spise in dr. na njega, naj se zglasijo v našem uredništvu.

Prešernova proslava

Z odlokom Predsedstva SNOS-a z dne 1.II.1945 je bil dan Prešernove smrti, 8. februar, proglašen za kulturni praznik slovenskega naroda. Letos obhajamo ta praznik prvič v svobodi. Obhajamo ga po zmagi nad fašizmom in s tem nad onimi, ki so bili večni sovražniki naše kulture in našega življenja sploh. To nam narekuje nujnost, da po velikih uspehih političnih manifestacij sebi in vsemu svetu izpričamo v teh dneh tudi našo kulturno zavest ob obnovljenem in novo ustvarjajočem življenju našega ljudstva.

V naslednjem dajemo nekaj določnih pojasnil in smernic za te proslave.

1) Zaključek posvetovanj na ministrstvu za prosveto je, da bodi od 1.-8.II. t. l. cel teden posvečen pregledu kulturne tvorbe zadnjega časa. Teden naj obsega zato razne razstave, koncerte, predstave, predavanja in slično Na dan 8.II. pa mora biti povsod primerna Prešernova proslava.

2) Gradivo za prireditve je v tisku in izide v knjižici s približno 70 strani kvartne oblike s sledečo vsebino:

1. Uvodna beseda o ustanovitvi kulturnega praznika slovenskega naroda.

2. Gradivo za predavanje in s članki predsednika SNOS-a tov. Josipa Vidmarja, predsednika NVS, tov. Borisa Kidriča, Otona Župančiča (govor mladini) in Prešernovim življenjepisom.

3. Gradivo za deklamacijo — pesmi: Oton Župančič: Pesem mladine in Tja bomo našli pot. France Prešeren: Slovo od mladosti, Sonetni venec, sonet 7., 8. in 9. — Sonetje nesreče, sonet 1. in 4. — Nezakonska mati, Povodnji mož, Od železne ceste, Orglar, Krst pri Savici, Zdravljica.

4. Gradivo za pevske zbore: Premerl: Zdravica, Flajšman: Pod oknom, Adamič: Zapuščena, (meš. zbori); Jenko: Strunam, Mašek: Soldaška, Premrl: Zdravica (moški zbori); Ljubljanski: Soldaška (mladinski zbor). — Seznam skladb na Prešernovo besedilo in

5. Navodila prirediteljem proslav v zvezi z zbranim gradivom.

Vsa naša društva in organizacije naj ta dan dostojno proslavijo našega prvega in največjega pesnika. Vse naše primorsko ljudstvo naj se seznani s Prešernovo pesmijo, vsakdo izmed nas naj vè za njegov življenjepis in za njegovo veliko kulturno delo za slovenski narod!

Za našega dijaka

S tem geslom je započela v septembru lanskega leta nabiralna akcija za podpore našim dijakom. Klic po pomoči za našo učečo se mladino je naletel na globoko razumevanje vseh plasti našega naroda. Temu je dokaz ustanovitev »Dijaške matice«, ki je preosnovala delo započeto od akcijskega odbora v stalno ustanovo, na drugi strani pa dokazuje neprekinjen priliv novih prispevkov, da se naše ljudstvo zaveda važnosti inteligenčnega naraščaja. Žal, da niso podatki popolni. Da pa bo imela naša javnost jasnejšo sliko o nabranih zneskih, podajamo naslednji pregled po okrajih:

OKRAJ	V denarju Lir	Vrednost nabranega blaga Lir	Skupaj Lir
Gorica	145.6 6.—	98.527.—	244.213.—
Bovec	16.503.—	47.520.—	64.023.—
Kobarid	33.000.—	— —	33.000.—
Brda	69.955.—	36.128.—	106.083.—
Kanal	37.682.—	— —	37.682.—
Miren	32.789.—	46.749.—	79.585.—
Komen	50.894.—	15.830.—	66.724.—

V poročilu manjka še ocena vrednosti blaga nabranega v Kobariškem in Kanalskem okraju. Ko prejmemo od okrajnih akcijskih odborov še ta poročila, objavimo končni uspeh akcije do ustanovitve »Dijaške Matice«. Dijaška matica ki je prevzela vso imovino akcijskega odbora »Za našega dijaka«, s tem pa tudi vso skrb za revne dijake, vabi vse dosedanje sodelavce in podpornike, da se še v bodoče spomnijo našega dijaštva.

PEVSKIM ZBOROM

Dospelo je precej novega notnega materijala, med tem tudi »Zdravo, tovariš!« partizanski samospevi; R. Simoniti: »7 partizanskih samospevov«; K. Pahor: »12 partizanskih« za ženski zbor ter mnogo drugih pesmi.

Naročite pri glasb. referentu, Ljudski dom, II. nadstr.

IZ NAŠIH KRAJEV

„Župančičev večer“ v Gorici

V soboto, dne 26 t. m. ob 8. uri zvečer priredi Slov. prosv. zveza za Goriško, v spomin 68. leta rojstva našega velikega pesnika in narodnega buditelja O. Župančiča proslavo v Ljudskem domu.

Ta slovenski genij, ki nas je vedno budil iz malodušnosti in dajal vero v boljšo bodočnost zasluži, da se ob tej priliki strnejo vsa slovenska srca in se povežejo v globoki hvaležnosti do mogočnega ustvarjalca slovenske besede ter se poklonijo njegovemu velikemu duhu.

Osebna vest

Tov. Anton Černigoj, lastnik mizarske delavnice na Tržaški cesti je praznoval te dni svojo 85 letnico še vedno čil in zdrav. Jubilant je vzgojil celo vrsto otrok v narodno naprednem duhu, ki so vsi aktivno sodelovali v času naše osvobodilne borbe. Tov. Černigoj sam je po prvi svetovni vojni poskusil nasilnost fašističnega režima kakor tudi vsa njegova družina. Agilnemu in zaslužnemu starčku želimo še obilo srečnih in veselih let!

Podgora

Pri nas se je 20. januarja vršil zbor volilcev. Kljub slabemu vremenu je bila udeležba precej velika. Bil je prisoten član mestnega izvršnega odbora tov. Žižmond. Uvodoma je tov. Žižmond povedal kake velike važnosti so zbori volilcev, da se tako seznani ljudstvo z vsemi važnimi problemi ki se tičejo vasi. Apeliral je na odbor, naj take sestanke sklicuje vsaj enkrat v mesecu da se tako razmahne in razgiba vas. Besede tov. so bile sprejete z velikim odobravanjem. Nato se je pričelo celotno poročilo o delovanju K.N.O.O. v letu 1945. Tov.ca Kogoj je podala izčrpno poročilo vseh referatov. Po končanem poročilu se je razvila živahna debata, ki so se je udeležili mnogi navzoči tovariši. Predvsem je bila živahna diskusija pri referatu o socialnem skrbstvu. Videlo se je, da so navzoči tovariši precej vestno sledili vsem referatom, ter s tem pokazali zanimanje za vse važne probleme naše vasi. Pozabiti ne smemo, da se je zbora udeležilo veliko število italijanskih tovarišev. Vsa poročila so bila v celoti prevedena tudi v italijanski jezik. Iz poročila odbora je bilo razvidno da se v naši vasi krajevni odbor trudi na vse načine, da ublaži življenje našega delovnega ljudstva. Razdelitev moke in oblek je bila pravična. Morda smo naleteli na kakšno nesoglasje, toda živimo v dobi zgraditve, zaradi tega ni nič čudnega, če se — ne po naši krivdi — včasih kakšno stvar pozabi. Podpore revnim družinam se izplačujejo redno vsaki mesec. O Božiču smo priredili kosilo 45 sirotam naših padlih borcev. Vedno nam je pred očmi skupni blagor teh najbolj potrebnih otrok. Pri slučajnostih nam je tov. v kratkih besedah razložil kakšno delo nas čaka v bodoče. Ustanovili bomo v najkrajšem času zadrugo, ki bo tako dala možnost našemu delavcu in kmetu da se je bo posluževal. Vsa poročila so bila sprejeta z zadovoljstvom. Pokazala se je nujna potreua večkratnih sestankov. Razšli smo se vsi zadovoljni, ker smo spoznali, da z dobro voljo se da marsikaj napraviti.

* * *

Z ustanovitvijo kulturnega društva v naši vasi se je gibanje oprijelo vseh zavednih članov in drugih prijateljev društva. Posebno se opaža to pri naši mladini, ki zelo rada zahaja k pevskim vajam a še bolj rada se pripravlja na kulturne nastope. V nedeljo 13. januarja so naši pijonirčki nastopili z raznimi pesmi in z igro »V Indiji Koromandiji«. Uspeh je bil kar odličen. Podgorski mladini kličemo: le tako naprej v boljšo bodočnost kljub vsem težavam ki so nam še napoti.

Podsabotin

Naše žene in mamice so se spomnile za praznike naših ubogih otrok, katerim so krvoločni nacifašisti ubili roditelje. Skrbno so pripravljale zavoje z jabolki in orehi ter jih prinesle v Ljudski dom kjer so jih razdelili med otroke. Vsa čast zavednim in dobrim mamicam! Mladina naj jim sledi!

* * *

Člani SIAU-ja so se spomnili naših borcev za svobodo, ki se nahajajo v goriških zaporih ter so za te prinesli večjo količino jestvin in pijače v Ljudski dom. Naše ljudstvo zna ceniti žrtve, ki so jih doprinesli naši antifašisti za svobodo in radi tega jih ne bo tudi nikoli pozabilo.

Števerjan

Pretekli mesec smo imeli pri nas veličasten pogreb treh borcev za svobodo, ki so jih svojci pripeljali iz Sv. Pavla v Slovenski Benečiji na domače pokopališče. Mladina se je pokazala tudi ob tej priliki požrtvovalno ter se je potrudila, da se je pogreb vršil v najlepšem redu. Zemeljski ostanki padlih tov. Cigliča, Široka in Hledeta počivajo sedaj v naši sredi, kamor bo hvaležno prebivalstvo romalo, da se oddolži spominu svojih najboljših sinov.

* * *

Pred prazniki so nas obiskali tov. dramskega odseka iz Zatolmina, kateri so priredili z velikim uspehom veseloigro »Trije tički«, ki je žela splošno odobravanje.

* * *

Ravnotako dobro je uspelo letošnje silvestrovanje. Priredili smo dve veseloigri »Grajska mamica« in »Mihec in Jakec« ter nekaj pesmi in deklamacij. V najboljšem razpoloženju smo stopili v Novo leto ter si želeli, da bi nas mladina še večkrat razveselila z dobrimi in lepimi prireditvami.

Biljana

V Biljani v Brdih so vaščani po vsem mrazu, snegu in burji več dni pripravljali v vasi slavolok ter se tako pripravljali na dostojen sprejem mednarodne komisije, ki bo ugotovila stanje na tem ozemlju.

Ko je bil slavolok končan, to je bilo dne 23. januarja, so ga zavezniki namerno podrli s tankom ter tako poteptali sad večdnevnega napornega dela vaščanov, ki so radi tega do dna užaljeni in ogorčeni nad tako brezobzirnim in surovim postopkom zaveznikov. Vaščani bodo poslali protestno pismo zavezniški vojaški upravi.

Dornberk

V odgovor „Slovenskemu Primorcu“ z dne 10.-1.-1946.

Dornberške žene, združene v antifašistični ženski zvezi, soglašajo v celoti z ustavo FLRJ in si prav srčno žele, da bi čimprej ustava narodov Jugoslavije ščitila tudi njih.

Te žene, na katere »s silnim pomilovanjem« zre »katoliški tednik«, so pomagale po njih močeh in žrtvovale mnogo za osvoboditev slovenske zemlje in za uničenje fašizma in nacizma. Poti, katero so hodile za časa borbe v osvobodilnem gibanju za slovenski narod in za združenje vseh Slovanov, ne bodo zapustile do svojega poslednjega koraka, pa naj jih kdorkoli »pomiluje«, hvali ali graja.

»Bog jim grehe odpusti, saj ne vedo kaj govorijo«, tako piše »katoliški tednik« za katerega dobro vemo, da je potomec »Goriškega lista«, »Vipavca« in »Tolminca«. S kakšnim pomilovanjem naj bi se pa slovenski narod ozrl na vse one, ki še danes zagovarjajo Mussolinija in Hitlerja in ki so tudi sami pomagali uničevati lastne brate?

Kar se pa tiče naše vere je naše geslo »Bog in Narod!«

Antifašistične žene iz Dornberka.

Bilje

Zveza Primorskih partizanov za Mirenski okraj je izvedla nabiralno akcijo, da bi se z nabranimi prostovoljnimi prispevki pripomogli k kritju velikih stroškov, ki jih zahtevajo prekopi in prenosi padlih partizanov. Vasi mirenskega okraja so tako prispevale za naše padle borce Lir 40.042. Med vsemi so največ prispevale vasi Prvačina in Vogrsko. Prvačina je darovala L. 5362. Vogrsko L. 5270.

Ajba

Mala je naša vas in marsikdo rad pozabi nanjo, a vendar smo iz nje dali 12 borcev v narodno osvobodilno vojsko, od katerih sta dva padla. V koncentracijska taborišča je okupator odgnal 7 ljudi od katerih je bil eden sežgan v nemškem krematoriju, dva pa se še nista vrnila. Vas je dobro organizirana in v njej vlada enotnost, kar nam zelo olajšuje že tako težke naloge. Na vaškem zboru smo obravnavali potrebo električne napeljave. Ta je blizu vasi in jo bo treba napeljati po celi vasi. Naše organizacije precej zadovoljivo delujejo, le mladinski bo treba nuditi pomoči, da se bo kulturno dvigala.

Sv. Lucija ob Soči

Zadnje čase se je tudi pri nas prosvetno življenje precej razgibalo, saj smo v teku enega meseca imeli kar tri kulturne prireditve: 13 decembra p. l. Gregorčičevo proslavo, zadnji dan leta Silvestrovanje, dne 13. t. m. pa so nam gojenci dijaškega doma v Tolminu priredili lepo uspelo akademijo s pestrim in zanimivim sporedom.

* * *

Pri Sv. Luciji ob Soči smo imeli v nedeljo 6. t. m. tiho mašo, brez pridige in petja. Ljudstvo se je začelo vpraševati, kako to, da je tiha maša, medtem ko je na ta dan bila vedno slovesna in peta maša. Po izjavi samega tukajšnjega duhovnika č. g. Premerl Jankota se je zvedelo, da je to radi tega tako uredil, ker je zvedel, da namerava mladina iti udarniško na delo po drva za neko družino, ki je dala dva sina za naše osvobojenje. Verniki so sprejeli postopanje domačega župnika z odobravanjem na znanje, ker vidijo v njem pravega ljudskega duhovnika, ki razume naše potrebe.

Tolmin

Dne 9. januarja se je vršila pri nas konferenca vseh vaških tajnic in tajnikov mladine iz tolminskega okraja. Na zborovanju se je razpravljalo o vprašanju Julijske krajine ter o napakah in pomanjkljivostih mladinskih organizacij, ki se morajo takoj popraviti. Sprejeti so bili tudi sklepi o aktivizaciji mladine na podlagi udarniškega dela in tekmovanja, o zaščiti narodne oblasti ter čiščenje reakcionarnih in škodljivih elementov v vasi.

Borjana

Župnik iz Borjane, Oznjak don Evgenij se še ni izmodril in še nadalje uporablja cerkev in celo spovednico v politične namene. Pri krščanskem nauku v Kredu, dne 10. januarja je otrokom govoril, da partizani ne bodo nikdar več prišli »tostran« Soče. Pri tem jim je kazal zemljevid in črto kot naj bi tekla meja rekoč, da bo Jugoslavija zelo, zelo majhna državica. Otroci so njemu v odgovor začeli prepevati »Reka, Trst, Gorica naša je pravica« in so pripomnili, da so naše meje že začrtane, da jim jih ne bo več on črtal na lastno roko. Radi tega jih je župnik začel pretepati, nakar so ga otroci vprašali ali mu je znano, da so zavezniki Rupnika izročili Jugoslaviji, kjer bo obešen kot vojni zločinec. On jih je posvaril, da ne smejo biti tako maščevalni.

Pri spovedi, na dan prvega petka t. l. je vernike kritiziral radi demonstracij ob kateri je naše ljudstvo zahtevalo ponovno vzpostavitev ljudske oblasti, kateri je ZVU z odlokom št. 11 odvzela izvršno in zakonodajno delovanje, zaradi tistih demonstracij ob katerih je ljudstvo protestiralo proti ukinitvi »Primorskega dnevnika«. Ljudje mu danes odgovarjajo, da če bi se držali njegovih nasvetov, bi še danes ne imeli svojega glasila. Pripomnil je tudi to, da so se zavezniki že tako globoko vsidrali pri nas, da ni več mogoče, da bi ponovno prišli sem partizani; če pa se bi to zgodilo, da jih on ne bo čakal tu.

Sedlo (Breginjski kot)

Skupno z nam sosedno vasico Homec smo obnovili prosvetno društvo »Sloga«, ki je bilo od fašizma ukinjeno že več kot 20 let od tega. Dne 8. t. m. smo imeli prvi občni zbor in smo si izvolili upravni ter nadzorni odbor. Dne 13. t. m. smo imeli prireditev z igro, petjem in deklamacijami. Igra »dve nevesti« in deklamacija »naša gorska vas« sta prav lepo uspeli. Splošno ljudsko zadovoljstvo nam je bilo dokaz, da smo v tem prvem nastopu uspeli. Nabrane prostovoljne prispevke, nad 3000 lir smo namenili v sklad še mladega prosvetnega društva, ki šteje že nad 70 članov. Tudi naši pionirji se kulturno udejstvujejo in 6. t. m. so imeli svojo kulturno prireditev. Med drugim so podali tudi partizansko kolo. Tudi oni so dali nabrane prispevke L. 1000 za sklad prosvetnega društva »Sloga«, da bi se čimprej opomoglo in spravilo pod svoje okrilje vse mlade in stare moči, ker se zavedamo, da »sloga jači, nesloga pa tlači«.

IZLET

Slov. planinsko društvo v Gorici priredi v nedeljo dne 27. t. m. svoj prvi smučarski izlet v *Črni vrh*. Odhod s Travnika ob 6½ uri. Vožnja z autobusom znaša za člane L. 150.—, za člane mladince L. 100.—, za nečlane L. 200. Prijave sprejema in daje pojasnila trgovina *Rolich* - Korzo Verdi št 5. Kosilo iz nahrbtnika. Odbor.

Pozabljenemu!

France Hočevar

*** 4.-10.-1911 — † 3.-1.-1945**

Kako hiti čas in kako pozabljivi smo ljudje. Trda usoda stre tvojega bližnjika, morda najdražje tebi, pogreb, kepa prsti na mrtvaško skrinjo, morda še par solz in potem — pozabljenje. Ah, saj življenje tako teče, čemu bi se trapil s preteklostjo, kogar ni, pač ni! Tako je modrovanje povprečnežev, katerih miselnost sega le do kolen!

Kdor pa da tudi na duhovne dobri, se mora nujno spominjati zlasti tistih, ki so tiho in požrtvovalno v drobnem, vsakdanjem delu gradili kar poje pesem »domu gradimo slavo in čast!« Na take tihe delavce najraje pozabljamo, posebno še, če se niso znali ali še bolje hoteli s komolci riniti v prvo vrsto in se trkati na prsi po trikrat na dan, češ, evo me, narode mili, tu sem, ki se razjedam v delu za tvoj dobrobit, slava mi!

Ne, tega kova delavec ni bil rajni *France Hočevar*, pristna korenika s Krasa, doma tam od Štanjela, kjer se preliva pol vipavske mehkobe v trdo kraško rezavost. Okoli l. 1911. se je rodil. Pa to ni važno. Važno je to, da je že mlad z vsem zanosom delal kot kulturni delavec ko je bil fašistovski pritisk najhujši. Po začetnih študijah, ga je pot, kot marsikaterega nadarjenega Slovenca, peljala v službo. Kruh mu je skopo rezal sanatorij za pljučno bolne na šempeterski cesti v Gorici, kjer je bil pomočnik ekonoma. Spoznal sem ga na Travniku, ko je z vedrim smehljajem povedal svoje ime, pristavil pa še »Stric Janez.« Res, ta mladi fant je bil, ki je bil za »strica« pri otroškem lističu »Jaselcah«, katerega je imelo naročenih 15.000 otrok in ki je bil goriški prefekturi tak trn v peti, da si ga je zdrla na veliko žalost slovenske nedolžne dece. Koliko je rajni Hočevar napisal ve samo on, načrtov je imel pa še vse polno za razne mladinske lističe in revije.

Tudi to vam moram povedati, da je prvi slovenski prevod »Lesenjača Cefizlja« (Pinocchio) njegovo delo. Za delo sem mu moral honorar skoraj vsiliti. Res je bil skromen in dober, rajni France.

Leta so tekla. Vpisal se je na beneško univerzo. Rad bi vzgajal mladino in zanjo pisal, ta cilj je svetil pred njim. Prej pa je bilo treba to mladino politično osvoboditi. Zato ni Hočevar niti trenutek okleval, ko ga narodno - osvobodilno gibanje na Primorskem pozvalo na delo. Ves se je predal delu za svobodo njegove ožje domačije! Pa če bi o tem kaj več pravil, bi se še v grobu oglasil po kraško: »Pestmo to!«

Našel se je menda ovaduh. Hočevarja je naznanil Masovcem z okroglo kapo in pametjo kot glavarja ribelov. Prišli so malo pred božičem l. 1944. ponj v pisarno, ga odgnali in na silvestrovo v Conegliano Veneto (Treviso).

Dolgo smo se spraševali, kje je France. Temna slutnja se nas je polotila, ko smo zvedeli, da so ga poslednji rablji malega »vodje« odpeljali. Nismo pa zvedeli, da se je tragedija idealnega mladeniča tako hitro doigrala.

Niso ga formalno sodili. Obsojen je pa bil — na smrt. Zvedel sem mesece potem: Tretjega januarja 1945. okoli šeste ure zjutraj so mu dejali, da ga morajo z zloglasnega gradu peljati v mesto. Stražar mu je naročil, naj stopa pred njim po stopnicah navzdol. France ni slutil, da ima cev na tilniku. Par strelov — in žrtev se je zakotalila po stopnicah. Morda še poslednjič s skaljenim pogledom iskala, proti vzhodu, kjer je vzhajala prva zarja nad Krasom in vso slovensko zemljo...

5. januarja so ga zagrebli na pokopališču sv. Jožefa v Conegliano.

Kratka zgodba, a polna krvavega soka. Povedal sem jo pa, da bodi kot nagelj na njegov daljni grob. Pozabljen med pozabljenimi, a za nas mnoge ob drugi obletnici njegove smrti — pa ne!

r. b.

Drobne novice

* Člani akademije poljedelskih znanosti ZSSR so vzgojili sviloprejko, ki se hrani z brezovim listjem. Bube sviloprejke, ki se hranijo z brezovim listjem so nekoliko manjše od bub murvenih sviloprejk; toda lažje se odmotavajo in dajajo nit svetlorumene barve.

* Naše ribarske zadruge polagoma in stalno napredujejo po osvoboditvi. Danes deluje v Dalmaciji in Hrvatskem Primorju, kakor tudi v Istri kakih sto ribarskih zadrug.

* Avstrijska policija je aretirala Franza Knappitscha, »demokratične stranke«, ki je zakonito dovoljena samo na britanskem zasedbenem področju v Avstriji. Pri preiskavi pri Knappitschu so odkrili skladišče orožja, streliva, zastave s kljukastim križem in cele vagone umetniških dragocenosti iz Florentinske akademije.

* Po vesteh tiska je krivec eksplozije v zgradbi vodstva Komunistične partije v Rimu Garibaldi izjavil pri zaslišanju, da je nameraval ubiti generalnega sekretarja KP Italije Togliatti-ja. So razlogi za domnevo, da imajo pri tem poizkusu svoje prste vmes skupine RAAM (Reparti Azione antimarxista monarchica).

* Jugoslovani, ki živijo v Franciji se na vse načine trudijo, da bi pomagali pri industrijski obnovi svoje domovine. V ta namen so začeli s široko akcijo in do sedaj zbrali 500 tisoč frankov.

* Reuter poroča, da je korakalo pred dnevi ob priliki demonstraciji vseh političnih strank proti domačim fašistom in siru Osvaldu Mosleyu, bivšemu voditelju »Britanske zveze fašistov«, veliko število Londončanov po ulicah mesta in vzklikalo: »Zaprite ponovno Mosleya!« Demonstranti so nosili transparente, na katerih so bili napisi: »Izkoreninimo fašizem v povojni Angliji!« in napise: »Ali so naši možje umirali za to, da lahko angleški fašisti svobodno živijo in rovarijo!«

* Japonski militaristi se trudijo, da bi ohranili japonski militarizem. Fašistični bankroterji se trdovratno oklepajo oblasti. Obupno si prizadevajo da bi obdržali svoje položaje in oblast v deželi in da bi tako omogočili napredovanje sil, ki podpirajo japonski imperializem in novo vojno napadalnost. Carski dvor pa ne zaostaja za japonskimi industrijskimi in veleposestniškimi veljaki. Dvor je eden najmočnejših koncernov v Japonski. V svoji novoletni poslanici je car Hito povdaril, da je teorija, ki govori o božanstvu carja, in o tem, da so Japonci nadvredna rasa, lažne. To popuščanje ima očividno namen, da bi car s tem, da se odreka »nebeškemu carstvu«, ohranil svoje »carstvo na zemlji« z vsem ogromnim bogastvom in ki direktno pripada carskemu dvoru. Japonski reakcionarji, ki so se sedaj spremenili v demokrate, še vedno visoko cenijo carja in monarhijo kot svojo zastavo. To zastavo pa imenujejo sedaj »demokratično« in ne božansko.

* Agencija Reuter poroča, da so italijanske oblasti na Siciliji uvedle policijsko uro v štirih okrožjih Palermske okolice. Policijska ura bo trajala od pete popoldne do sedme ure zjutraj.

* Iz poslednjih italijanskih govorov zlasti pa iz De Gasperijevega je razvidno, da se smatra Italija za enakovredno z zmagovitimi silami, kar je zahteva, do katere ona nima nobenih pravic. Dejstvo, da je Italija pristopila k zaveznikom v trenutku, ko se je silam osi obrnilo na slabše ublažuje krivdo fašistov. Italija bo morala še marsikaj prestati. Položaj v Italiji je še vedno zapleten in še vedno se občuti vpliv fašistov. Neki italijanski časopis je celo objavil, da je imel tajnik fašistične stranke Carlo Scorza svoj prvi javni sestanek v Veroni. Nekateri Italijani so se celo drznili predlagati ločeno mirovno pogodbo z Združenimi državami Amerike, toda s tem Rimu ne bo uspelo izzvati razdora med zmagovalci, čeprav se poslužujejo takih sredstev.

* Agencija United Press poroča. Na mitingu v Parizu so ameriški vojaki zahtevali, da mora odstopiti vojni minister Združenih držav Amerike Robert Patterson. 500 ameriških vojakov se je zbralo v bližini Eifflovega stolpa. Ob tej priliki je bila sestavljena komisija petih članov ki bodo izročili svoje pritožbe o prepočasnem izvrševanju demobilizacije senatnemu odboru, ki mora tekom meseca priti v Evropo.

* Tass poroča, da se je pričel 13. januarja v Atenah prvi kongres grške protifašistične mladine. Okrog 600 zastopnikov je prišlo iz vseh krajev Grčije.

* Na zasedanju sodišča v Nuernbergu proti nacifašističnem zločincem se je zvedelo, da so nemške podmornice neusmiljeno streljale posadko in potnike v rešilnih čolnih.

* Nemški fašistični osvajalci so v Beli Rusiji pobili 2,220.000 sovjetskih državljanov, a 380.000 so jih odpeljali v suženjstvo.

* Na nobeni dvojezični šoli na Koroškem se ne izvaja določilo novega šolskega zakona, da se mora pouk v prvih treh letih načeloma vršiti le v materinem jeziku otroka. Dela se ravno nasprotno, ker učitelji ne znajo slovenskega jezika.

* »Daily Telegraph« poroča, da je britanska mornarica potopila 110 podmornic in to v Atlantskem oceanu. Trideset podmornic, ki so še v dobrem stanu so si razdelile Velika Britanija, Združene države in Sovjetska Zveza.

* Ob priliki vsakoletnega romanja k reki Ganges v Indiji se je zgodila huda nesreča, ko se je zrušil obalni most in je pri tem izgubilo življenje 143 oseb, 50 pa jih je bilo ranjenih.

* Agencija France Press poroča, da so odkrili te dni v Italiji veliko fašistično organizacijo, ki je imela naslov »skupina kadetov iz Vicenze.«

Razdeljevanje dvokoles

Urad za delo v Gorici sporoča, da so nakazana dvokolesa za razdeljevanje med delavce vseh slojev in sicer 44.

Kdor želi, da se mu nakaže kolo, mora vložiti prošnjo na ta Urad za delo, katera mora vsebovati natančne podatke prosilca, bivališče in mora biti potrjena od delodajalca. Prošnje morajo biti predložene najkasneje do 31. t. m.

Podaljšanje roka za prijavo podjetij in osobja

Urad za delo v Gorici sporoča, da je bil podaljšan rok za prijavo vseh trgovskih, industrijskih in obrtnih dovoljenj kakor tudi prostih poklicev do 31. t. m.

Opozarja se vse prizadete, ako niso še napravili prijave, da lahko dvignejo pri zgornjem uradu potrebne tiskovine, katere naj izpolnijo v dveh izvodih skupno s seznanom osobja. Proti zamudnikom se bo postopalo v smislu čl. 10 razglasa št. 13 ZVU.

Sadjarski tečaj

V pondeljek, 21. januarja se je pričel tečaj za sadjarstvo v slovenskem jeziku.

Vsi kmetovalci, ki so se že vpisali za ta tečaj in oni, ki se ga nameravajo udeležiti so vabljeni, da se javijo pri Okrožnem kmetijskem nadzorništvu v ulici Duca d'Aosta št. 55.

Prevzem umetnih gnojil

Okrožni odbor za kmetijstvo je v svoji seji z dne 21. t. m. določil, da bo zadnji dan za prevzem umetnih gnojil 31. januar t. l. Po tem dnevu bodo nakaznice (buoni) izdane od Statistično-ekonomskega urada izgubile vsako vrednost. Smatrali smo za potrebno opozoriti vse zainteresirance o zapadlosti tega roka.

Bonomi ni pozabil na zvezo z Mussolinijem

Razprava o zunanji politiki v italijanski zbornici

V rimskem parlamentu nadaljujejo razpravo o poročilu min. predsednika De Gasperija, Za Italijo pa so problemi zunanje politike še posebno težki in zamotani, saj živijo Italijani še vedno v dobi premirja.

A vkljub temu niso to vprašanja, o katerih se razmotriva s pazljivostjo, temveč vse kaj drugega. Poslanec demokristjanske stranke Bettiol je začel že v soboto spravljati v ospredje vprašanje Julijske krajine in te dni se debatira še naprej. Italijanski diplomatje delajo tudi danes iste napake, kot so jih delali po prvi svetovni vojni. Medtem, ko so druge velesile razpravljale o surovinah, svetovnih tržiščih in so si razdeljevale svet, se je italijanska diplomacija kar zatelebala v reško vprašanje.

Danes je za Italijo položaj še težji. Takrat je bila Italija še zmagujoča država, danes spada pa med premagane države. In vendar je preteklo soboto poslanec Bettiol imel govor, ki je izzvenel v »bolestnem kriku po Julijski krajini«. Pred par dnevi mu je sledil stari Bonomi, kateri je še bolj podkrepil ta »klic v zadnji uri« ter neutolažljivo govoril o »krvavečem srcu«.

Sonnino, Mussolini, Orlando, Salandra so podprli italijansko lice Julijske krajine v politično zgodovinskem oziru na ta način, da so trdili, da se narod ne spozna po jeziku, ki ga govori temveč po obliki stavb. Ravno takšne besede je rabil te dni Bonomi, ki je v toliko dosleden, da je prevzel iste postojanke, kot jih je imel poslanec Bissolati v ministrstvu Orlando. Prav gotovo je še vsem v spominu farza te njegove politike. Ampak za Bonomija je teh trideset let prešlo prav zastonj. Takšen je bil takrat in takšen je danes, ko si zakriva oči, da bi ne videl. Poslanec Bonomi ne sme pozabiti, da je bil v zunanji in notranji politiki zaveznik Mussolinija in drug zloglasnega Farinaccija.

OBVESTILO

Županstvo Gorica obvešča meščane, da popisovanje stanovanj in prostorov, ki je pričelo dne 12. decembra t. l. po ukazu ZVU je v teku in bo trajalo še 6 do 8 tednov.

Opozarja zato, da imajo za to pooblaščeni uradniki posebno izkaznico, katero lahko predložijo na zahtevo stanovalcev. Uradniki štetja so pooblaščeni, da ugotovijo sestavo stanovanj in uporabljenih prostorov sploh ter pregledajo, za kateri namen so določeni; zato pri pregledovanju prostorov in pri izvrševanju njihove dolžnosti ne smejo biti ovirani. Kdor bi se protivil, zapade kazni, ki jo predvideva 3. čl., 42. odst. Odredbe št. 11.

Županstvo obvešča nadalje, da to popisovanje nima političnih namenov in stremi izključno za tem, da ugotovi sestavo prostorov na splošno. Zato opozarja stanovalce, naj povedo natančne in resnične podatke, ker bi sicer zagrešili prestopek, katerega bo ZVU javila Vojaškemu sodišču za kazenski postopek proti kršiteljem.

Filatelistični sestanek

V pondeljek 28. t. m. ob 19. uri se bo vršil v prostorih ulice Rismondo št. 5 pod okriljem Y.M.C.A. sestanek, kjer se bo predavalo o postanku, razvoju in uspehu filatelije (zbirke znamk).

DARILA

(Iz Kanala ob Soči)

Tov. Ivan Hvalica je daroval za partizansko bolnico 500 lir in to v spomin na čudežno rešitev, ko je lansko leto dne 16. januarja na Korziki v družbi 6 tovarišev strmoglavil s kamjonom v 35 metrov globok prepad. Pri tej nesreči se je en tovariš smrtno ponesrečil, pet drugih tovarišev pa je bilo težko ranjenih. Njemu samemu se pa ni nič zgodilo.

Vsem naročnikom knjig „Gregorčičeve založbe“

Ker se je zaradi nedostajanja električnega toka tiskanje koledarja in knjig »Gregorčičeve založbe« zakasnilo, sporočamo vsem naročnikom, da izidejo knjige prihodnji teden.

ŠAH

V četrtek, 31. t. m. ob 8. uri zvečer ste vabljeni vsi šahisti v kavarno Bratuž na informativni sestanek.

Prodam

HIŠO v GORICI
s tremi stanovanji, soba in kuhinja
Poizvedbe pri Slokar, Via Lunga, 54
G O R I C A

Rabljene berdè-bas

lep glas, se proda v trgovini glasbenih instrumentov SPELOT na Korzu Verdi v GORICI

IZHAJA ENKRAT NA TEDEN — Urednik: J. KRISTIJAN BAVDAŽ — Za list odgovarja: ALOJZ BUDIN — Uredništvo in uprava: GORICA, „Ljudski dom“ pritličje — Izdaja lista je odobrena od A. I. S.
Tisk KATOLIŠKE TISKARNE v Gorici — Najemnik: „Primorski dnevnik“

Mara Samsa:

TO JE MOJ SVET

»Da, tisti nesrečneži so našli tedaj zavetje na samotni hribovski kmetiji, ki pa ni mogla nuditi dovoljne varnosti,« me je prekinila dr. Pavla. »Vojaški vodja naše postojanke, tovariš, poročnik Kenda, idrijski domačin, ki je kot lovec izvrstno poznal teren, se je odpravil s štirinajstimi tovariši na delo. Izbrali so prostor, pokrili staro ogljarsko barako, da jim je nudila ponoči zasilno streho in ob neslani juhi in mesu zgradili prvo postojanko, ki je imela en sam prostor in je o Božiču sprejela troje ranjencev — invalidov še iz septemberske ofenzive. Na to postojanko me je pripeljal tovariš Žagar. Bilo je ravno novega leta dan. Po mojem prihodu je naš Janez postavil grapo »srbsko bure« in za bog lonaj se je razušil in si pogrel vodo, da si se umil. V trdi zimi je prispel iz Dolenjskega na obisk dr. Bogdan Brecelj. Pod njegovim vodstvom se je zgradila kuhinja in nova baraka, ki je takoj sprejela večje število ranjencev iz borb v Hotederšiči in Godoviču. Že sredi marca pa se je podalo šest delavcev na gradnjo nove postojanke. Neprestane borbe pri Spodnji Idriji, Predmeji, Laznah, Lokvah... so dajale novih in novih ranjencev, da je bilo treba računati z izgradnjo nove, velike partizanske bolnice. Iz glavnega štaba je tedaj prišel ing. Tine, ki je uresničil našo zamisel. Nove, lične barake so čakale pripravljene, da sprejmejo ranjence. Tiste dni pa je pobegnila iz postojanke bolničarka Cilka, ker smo po čudnem slučaju razkrinkali njeno temno preteklost. Vrinila se je v naše vrste, skrbno prikrivala svoja nekdanja pota in vedela malodane za vsak naš kotiček, ter nam vsled tega povzročila mnogo težkih ur. Novozgrajeno postojanko nismo mogli porabiti, iz tedanje smo se morali evakuirati še isto noč. Tista evakuacija mi bo ostala v neizbrisnem spominu. Gnev in groza me spreletavata, kadarkoli pomislim na njo. Po par ur daleč so nosili naši ljudje težko ranjene tovariše tja v prosto naravo in v zasilni pristrešek, ki je sprejel le najbednejše. Pot je bila ledena in v temni, brezvezdnati noči nisi videl niti koraka pred seboj. Zdaj pa zdaj se je kdo izmed nosačev spotaknil in zdrsnil nazaj. Nosila so se tresla, ranjenec na njih pa je moral samo stisniti zobe. Molče je preklinjal brezvestnost nepoštene ženščure, ki mu je povzročila toliko nepotrebnih bolečin. Z mrzlično naglico smo morali zgraditi četrto postojanko in pripravili smo že materijal za peto, v kateri smo sedaj in v kateri je končno za vse prostora.«

Med njenim pripovedovanjem se je sonce nagnilo preko Čavna in v gašperčku so že davno dogorela poslednja polena.

»Pojdiva, dokler je še svetlo,« mi je rekla, »da ti razkažem to našo vas. Medtem časom pa bo Ivanček znova zakuril, da me ne bo potem zeblo. Treba je neprestano kuriti, ker te naše lesene dile ne držijo nobene toplote. V mrazu pa je nemogoče delati.«

Vzpeli sva se po skrbno izdelani in uglajeni stezi navzgor mimo gornje bolniške barake. Iz nje je odmevala partizanska pesem spremljana s hreščečim glasom harmonike.

»Ti so vedno veseli,« je smehljaje pripomnila dr. Pavla. »Kadarkoli sem trudna, ali nerazpoložena, grem med nje, pa mi je dobro. Spodnja baraka je bolj mirna, ker so v njej samo težji ranjenci, ki se le s čitanjem krajšajo čas.«

Ozrla sem se navzdol. Tik za skalo je stala skrita med smrekami skoraj čisto nad previsom spodnja baraka, katere spočetka nisem niti opazila. Na eni strani je bila skoraj ukopana v gozdnata tla, na drugi jo je podpiralo močno leseno strebrovje, da ni zdrknila v grapo. Steza se je nenadoma zaokrenila navzdol in se cepila na dvoje. Stopili sva v malo barako, podobno potniškemu kupeju. »Tej baraki pravimo pulman. V njej imaš občutek kot, da si na železnici in se pelješ nekam v daljavo.«

»V svobodo kaj ne?« sem pristavila.

»Da, v svobodo, samo da je ta vožnja dolga in težka, na njej pa je kljub vsemu mnogo lepih in tudi veselih trenutkov.«

Komisar Sedej naju je prisrčno sprejel, kot te zna sprejeti samo človek, ki je šel skozi Mitrovico in vse mogoče italijanske fašistične ječe. Na obrazu mu čitaš vsa tista leta. Sijejo mu iz smehljajočih se dobrih oči.

»Tovariš komisar prinaša našim ranjencem kot Miklavž vesti od tam zunaj iz sveta,« mi je razlagala dr. Pavla. »Imamo pa tudi redno šolo za osobje, kjer dobijo bolničarji strokovni, politični in ljudskošolski pouk. Saj veš, da kar je med njimi Primorcev, ne obvlada jezika.«

(Nadaljevanje prihodnjič.)